

מחוז תל-אביב והמרכז - לשכת עורכי הדין בישראל
TEL-AVIV DISTRICT - THE ISRAEL BAR

עלון לניסוח משפטי

1. ניסוח משפטי - עו"ד יוסף שטח *

השופט חיים כהן ז"ל, המשפטן המהולל שהיה המשנה לנשיא בית המשפט העליון, כתב לפני יותר משלושים שנה את הדברים האלה:

"זה עידן ועידנים מוציאים אנו לעז על אנשי המשפט, ששפתם אינה שפה: סבוכה היא ומסורבלת וצלה הלועזי מרובה מחמתה העברית. עם קום המדינה נתקבלה החלטה נחושה במשרד המשפטים שניצור לעצמנו שפה משפטית נקייה וברה, קלה ופשוטה, משנה ברורה כלשון המשנה עצמה ונעקור מן השורש את לשון הסתרים והתערובת של משפטים". (סכלות ו/או איזולת, לשוננו לעם, לב).

לצערנו, מאז נכתבו הדברים ניכרת ירידה ברמת הניסוח המשפטי.

ראוי לציין כי בעולם המערבי עוסקים כבר שנים רבות בשיפור הניסוח של הטקסטים המשפטיים כדי להנגישם לציבור. למשל בניסוח חוקים העוסקים בצרכנות, נכללו במדינות אחדות סעיפים שלפיהם נדרשים החוזים והתקנות להיכתב בצורה פשוטה וקלה להבנה.

אין ספק שגם בישראל ראוי לשפר את הניסוח המשפטי של חוקים, חוזים, כתבי טענות, פסקי דין ומסמכים משפטיים אחרים. שיפור הניסוח יתרום להבנת הנקרא, לתקשורת טובה בין צדדים ובעיקר לייעול מערכת המשפט. חוקים ברורים ימנעו אי-הבנות, חוזים ברורים ימנעו התדייניות ומחלוקות מיותרות, כתבי טענות קצרים וברורים יקלו על הצדדים להבין את המחלוקות ביניהם ויקצרו את זמן הדיון בהליך המשפטי, פסקי דין תמציתיים יחדדו את ההלכה ויחסכו זמן. ניסוח מדויק, בהיר ותמציתי משקף חשיבה בהירה ואנליטית. מכאן שחינוך לניסוח בהיר יסייע לפיתוח חשיבה בהירה אצל אנשי המקצוע. הכול יצאו נשכרים: עורכי הדין, השופטים, הציבור וגם המקצוע, שקרנו תעלה, ולשוננו העתיקה, שהוחייתה בעמל רב.

בשנים האחרונות הלכה והתרחבה ההכרה בחשיבות הניסוח המשפטי במערכת המשפט. ביזמת האקדמיה ללשון העברית ולשכת עורכי הדין נערכות השתלמויות הנושאות את השם "הלשון העברית בשירות עורכי הדין". כמה מאות עורכי דין כבר השתלמו בהן. בראשית שנת 2013 הוקמה הוועדה לניסוח משפטי ומטרתה להציע מהלכים לשיפור הניסוח המשפטי.

הוועדה תדון בדרכים לשיפור הניסוח המשפטי, והיא תפרסם בעלונה "לשון ומשפט" את המלצותיה ואת החלטותיה. הוועדה תשמח לקבל הערות, הארות ושאלות בנושא הניסוח המשפטי.

הוועדה פנתה לדיקני הפקולטות למשפטים בארץ וביקשה בהם לכלול קורס בניסוח המשפטי ברשימת קורסי החובה בתכנית הלימודים. כמו כן פנתה הוועדה לוועדה המופקדת על בחינות ההסמכה של לשכת עורכי הדין והציעה לבחון גם את מיומנויות הניסוח המשפטי של המיועדים להימנות עם קהילת עורכי הדין בארץ.

לסיום אבקש להודות לעו"ד אפי נווה, יו"ר ועד מחוז ת"א של לשכת עורכי הדין, שהבין את האתגר הכרוך בשיפור הניסוח המשפטי ונענה ליזמה להקים את הוועדה לניסוח משפטי.

* **עו"ד יוסף שטח** הוא יו"ר הוועדה לניסוח משפטי, סגן יו"ר יידי האקדמיה ללשון העברית וחבר בוועדות מינוח באקדמיה.

2. ניסוח משפטי בהיר - האם זה אפשרי? - עו"ד מיילה קפלן

(מתוך מאמר שהתפרסם באתר PsakDin.co.il)

אנו, עורכי הדין, אנשים כותבים. אנו עוסקים בניסוח של מסמכים משפטיים, כגון מכתבים, כתבי טענות והסכמים. מי כמונו יודע שעל "קוצו של יוד" נקבעים לפעמים דיני נפשות ומוכרע גורלן של עסקאות מסחריות מורכבות. לאופן שבו נסח את הדברים יש תוצאות נוספות: ציבור הלקוחות נוטה לשפוט אותנו על פי הדברים שאנו כותבים ועל פי איכות הניסוח שלהם. ואולם ניסוח הטקסטים שכותבים עורכי הדין נתפס בעיני רבים - אנשי מקצוע ואולי בייחוד הנזקקים לשירותם - ניסוח מסובך ומיושן, ניסוח קשה לקריאה וקשה להבנה. אני סבורה שצריך לשנות זאת ואני סבורה שהדבר אפשרי. שורשי הניסוח המשפטי המסובך נעוצים אי שם באנגלייה של ימי הביניים, כאשר לשפה האנגלית חברו הלטינית והצרפתית ויחד הפכו לבליל של שפת המשפט. השפעה זו על הניסוח המשפטי באנגלית קיימת עד היום: מילים לטיניות עדיין מקשטות מגוון רחב של מסמכים (לדוגמה: inter alia), ומונחים שמקורם בצרפתית עתיקה (לדוגמה: tort) ממשיכים לסבך את חיינו. יש לזכור שעורכי הדין גבו בעבר הרחוק את שכרם לפי מספר המילים במסמך, ולכן הם ניסו לגדוש את המסמכים שניסחו במילים רבות ככל האפשר. כך נוצרה השפה המשפטית האנגלית הידועה לשמצה בשם Legalese. הכוונה לסגנון כתיבה מסובך ומעורפל, מלא מונחים זרים, בעל תחביר משונה ומשפטים ארוכים ללא פיסוק מתאים - סגנון שרק משפטים מסוגלים להבין אותו.

כתיבה שכזו גרמה בעקיפין גם לחיזוק מעמדם של עורכי הדין שהרי הם בלבד ידעו כיצד לפרש מסמכים משפטיים שהם עצמם יצרו, להתדיין בנוגע אליהם ואף לפסוק לגבי משמעותם. למזלנו, שלא כאנגלית, העברית היא שפה תמציתית. ידוע שבתרגום משפט באנגלית למשפט בעברית היחס בין מספר המילים הנדרש באנגלית למספר המילים הנדרש בעברית הוא שלוש לשתיים, למשל משפט בן 30 מילים באנגלית יתורגם למשפט בן 20 מילים בעברית. העברית היא גם שפה ברורה יחסית: השורשים והבניינים מקלים על הקורא את הבנת הטקסט גם אם מדובר במושגים משפטיים שאינם מוכרים. ולמרות זאת גם עורכי הדין בישראל מתעקשים לנסח מסמכים שסגנונם מסובך, ולהוסיף קישוטים מהשפה הארמית וביטויים מתורגמים משפות זרות, והכול לתפארת הרושם והמליצה בעברית "משפטית", הדומה כל כך לסגנון האנגלי המיושן.

3. ניסוח תמציתי של כתבי טענות ופסקי דין - עו"ד איתן גת

מהשנה הראשונה ללימודי המשפטים הסטודנטים נתקלים בכמויות אדירות של חומרי קריאה בהיקף של אלפי עמודים, בעיקר פסקי דין. איש מהתלמידים אינו מתפלא על כמות החומר שכן בלימודים (ובבחינות כמוכן) מעודדים אותם להעלות את כל הטיעונים הנוגעים לעניין - שוליים ככל שיהיו - ולנמקם בהרחבה שכן אין לדעת מראש איזה טיעון יקבל בית המשפט.

גם בחיי המעשה אנו נתקלים במסמכים משפטיים רבים - החל בהתכתבויות וכלה בכתבי בית דין - המנוסחים באריכות רבה ומפורטים יותר מן הנדרש. כתיבה ארוכה ומפורטת מתאימה אולי לאקדמיה, אך בחיי המעשה כשהעומס על בתי המשפט גדול, ועבודתו של עורך הדין רבה, כתיבה ארכנית מטילה עומס בלתי רצוי על המעורבים בהליך המשפטי ומסיטה את תשומת הלב מהעיקר.

המחוקק הביע את דעתו במקרים רבים כי יש לנסח מסמכים משפטיים תמציתיים מתוך התמקדות בעיקרי הדברים. כתב תביעה צריך לכלול את "העובדות העיקריות המהוות את עילת התובענה" [תקנה 9(5) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984], ובאותן תקנות באה גם דרישה מפורשת לניסוח תמציתי של כתב הערעור:

"כתב הערעור יפרט בצורה תמציתית את נימוקי ההתנגדות להחלטה שעליה מערערים, שלא על דרך הוויכוח או הסיפור, ויצוין כל נימוק במספר סידורי" (תקנה 414).

ראו גם תקנות 235, 394, 403, 406, 446(א) הדורשות ניסוח תמציתי, ולפעמים אף דורשות רק את "העובדות החשובות" לעניין.

יצוין כי דרישת התמציתיות חלה גם על השופטים בבואם לכתוב פסקי דין. על פי התקנות פסקי הדין צריכים לכלול "הרצאה תמציתית של העניין" וממצאים לגבי "העובדות המהותיות" (תקנה 192). בפסק דין בתובענה בסדר דין מהיר נקבע גם כי "פסק הדין יהיה מנומק באופן תמציתי", וחריגה מן ההוראה מותרת רק אם סבר בית המשפט כי יש צורך בהנמקה מפורטת עקב חידוש או חשיבות מיוחדת לציבור או מטעמים מיוחדים שיירשמו (תקנה 214 טז).

בית המשפט העליון קבע במספר מקרים כי הוראות התמציתיות בתקנה 414, בהן הגבלת אורך כתב התשובה בהליך הערעור, נועדו לא רק להגן על האינטרס הציבורי בניהול יעיל והוגן של ההליך השיפוטי, אלא גם לשמור על זכויותיו של הצד שכנגד כדי שיוכל לדעת היטב מהי חזית המחלוקת וכדי לשמור על השוויון בין בעלי הדין [ראו החלטת הרשם י' מרזל בע"א 1501/05 כהן נ' מס שבח תל אביב (פורסם בנבו, 8.5.2005)]. בתי המשפט ציינו עוד כי דרישת הניסוח התמציתי של כתבי טענות תמנע הכבדה על המערכת השיפוטית. וכך ציין סגן הנשיא י' לפלל במספר החלטות שעניינן קיצור כתבי ערעור שהוגשו לבית המשפט:

"קריאת כתב ערעור כזה, מתישה את בית המשפט ומטילה על שכמות השופטים מעמסה בלתי אפשרית".

הם גם נוקטים ביטויים שונים ומשונים כמו "מרשתי מילאה את ידי" ו-"מהווה חלק בלתי נפרד הימנו". נמצא שהמשפטים הדבקים בניסוח המשפטי המסובך מחמיצים את 'ארגז הכלים' שמזמנת להם הלשון העברית.

בסקרים לא-רשמיים שאני עורכת בהשתלמויות שבהדרכת, התשובות השכיחות לשאלות הללו הן אלה:

"הסגנון שלנו אלגנטי ומתאים למקצוע היוקרתי. אם נכתוב בסגנון פשוט, נפחית את ערך המקצוע".

"הניסוח שלנו צריך להיות מפואר כדי לעשות רושם על הלקוחות. אם ננסח בשפה פשוטה, הם לא יעריכו אותנו".

"אם הלקוח יחשוב שהוא יכול לכתוב את המסמכים בעצמו, אנחנו נהיה מיותרים".

התשובה העצובה (ואולי הכנה) ביותר שהשיב לי פעם עורך דין צעיר הייתה: "אני לא מנסח בצורה כזו, אך זה מה שיש ב'שטנצים' של המשרד, אז אני פשוט מעתיק את הסעיפים מהסכמים קודמים". לכן, כנראה, רוב ההסכמים הנכתבים בישראל, בין בעברית בין באנגלית, מכילים משפטים מורכבים בני עשרות מילים ומלאים במושגים בלתי נהירים.

לדעתי, כתיבה בסגנון זה אכן ייחודית למשפטים, אבל היא אינה אלגנטית ואינה מרשימה. סקרים רבים שנערכו במדינות אחרות כבר הוכיחו שההפך הוא הנכון. בעיני לקוחות רבים סגנון ניסוח שכזה רק מפחית מיוקרת המקצוע והוא נראה מנותק מהסביבה העסקית שהמסמך המשפטי אמור לשרת. אנשי עסקים שעבורם ההסכם המשפטי הוא רק נקודת פתיחה ליחסים מסחריים, אף אינם מסוגלים במקרים רבים "לתרגם" את ההסכם לכדי יחסים שכאלו. סגנון כתיבה זה משאיר אצל הקורא רושם שלילי, והוא מכשיל את המטרה הבסיסית ביותר של הניסוח - העברת מידע בצורה ברורה.

כיום קיימת מגמה כלל עולמית לשיפור הניסוח המשפטי. ניסוח משפטי בהיר הוא דרישת החוק חוקית בארה"ב, ושם גם מוטלת על גופים פדרליים החובה לנסח תקנות בצורה ברורה. מדינות אחדות מחייבות ניסוח חוזים צרכניים בשפה בהירה. מגמה דומה קיימת באנגליה ובאוסטרליה, גם שם אימצה הרשות המחוקקת את העיקרון של ניסוח חוקים בשפה ברורה. על מגמות אלה בעולם נרחיב בגיליון הבא.

4. דוגמה לפישוט פסקה מתוך כתב טענות - עו"ד מיכל אהרוני

הקטע הבא לקוח מכתב הגנה, והוא כתוב בסגנון המאפיין את הכתיבה המשפטית: "ניסיונותיהם של התובע ושל אפרים הסתכמו לכדי הצגת עסקאות הלוואה אחרות שנטלו בני הזוג מגורמים אחרים במטרה להראות כאילו אלה האחרונים לא שילמו את הלוואותיהם אלו, דא עקא וכפי שטענו בני הזוג הלוואותיהם האחרות הוסדרו בדרך כזו או אחרת ולא בכדי לא קיימת כנגדם ולו תביעה אחת בגין אי אלו מהעסקאות הנ"ל. ממילא אין בין הלוואות האחרות לבין הלוואה נשוא התביעה ולא כלום ואף באם קיימת טענה לפיה לא הושבה ע"י בני הזוג הלוואה כל שהיא הרי שבדין הוא כי לא ניתן ללמוד ממנה דבר וחצי דבר לגבי המקרה עסקינן".

הצעת עריכה: התובעים הציגו הלוואות שלכאורה נטלו בני הזוג מגורמים אחרים, וביקשו להראות שבני הזוג הנתבעים לא פרעו הלוואות אלו. אולם כפי שטענו בני הזוג, הם הסדירו את הלוואות האחרות, ולראיה - אין נגדם כל תביעה בעניינן. מכל מקום אין כל קשר בין הלוואות האחרות ובין הלוואה זו. גם אם קיימת טענה שהלוואה כלשהי לא הושבה, אין ללמוד מכך דבר על המקרה הנדון.

הסבר

בשפות רבות המומחים לכתיבה פשוטה ממליצים על העקרונות המפורטים בהמשך - עקרונות שבעזרתם אפשר לפשט כל טקסט משפטי:

קיצור משפטים: שני משפטים - הראשון בן 52 מילים והשני בן 38 מילים - קוצרו לארבעה משפטים קצרים באורך של 10 עד 20 מילים כל אחד.

מחיקת מילים מיותרות: במקום "עסקאות הלוואה" - הלוואות; במקום "לא קיימת" - אין. בסך הכול הצטמצמה הפסקה מ-90 מילים ל-56 מילים (קיצוץ של כ-40 אחוזים).

צמצום השימוש במליצות ובארמית והחלפתן במילים רגילות: במקום "דא עקא"-אולם; בלי "בגין", "בריי", "לא בכדי", "עסקינן". הצמצום במילים שאינן שגורות בשפה הכללית מומלץ כדי שהטקסט יהיה מובן יותר לקוראים שאינם משפטנים, וכדי למנוע טעויות מביכות. מילים אלו אינן מונחים מקצועיים שחובה להשתמש בהם, והן נמצאות בטקסטים המשפטיים לקישוט בלבד.

החלפת מבנים מסורבלים בניסוחים פשוטים יותר: "הסתכמו לכדי"; "אין בין... לבין ולא כלום". ביטוי זה אף שגוי בהקשר שלפנינו משום שכאשר אין בין האחד ובין האחר ולא כלום, הרי שהם זהים, דבר אינו מפריד ביניהם. ואולם כאן ביקש הכותב לציין שאין כל קשר ביניהם.

הפיכת שמות פעולה לפעלים ולשמות פועל: במקום "ניסיונותיהם"-ניסו; במקום "הצגת" - להציג.

בלי אזכורים והפניות: במקום "אלה האחרונים" - חזרה על הנושא; הנתבעים; המאזכרים שולחים את הקוראים לחפש את המאזכר, ובכך הם קוטעים את רצף הטקסט ומבלבלים את הקוראים.

[ע"א (מחוזי ב"ש) 1085/01 טרניזי יבואנים בע"מ נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ (פורסם בנבו, 5.7.2001); ע"א (מחוזי ב"ש) 1139/00 נחמיאס נ' יהודאי (פורסם בנבו, 19.6.2001); בש"א (מחוזי ב"ש) 5744/01 מוניץ נ' בר סלע (פורסם בנבו, 13.6.2001)].

השופט (בתוארו אז) א' גרוניס הרחיב וקבע כי מדובר בתופעה הולכת ומחמירה:

"כל המצוי בנעשה בבתי משפט מודע לכך שבצד גידול במשקל הסגולי של הליכים (ובלא קשר למספרם של ההליכים המוגשים) קיימת תופעה של כתבי טענות, תצהירים, נספחים וכיו"ב המשתרעים על פני עוד ועוד עמודים. נתקלים אנו במסמכים בעלי היקף גדל והולך. במילים אחרות, הניירת מתרבה ומתרבה. אילו נעשתה בדיקה השוואתית, אין לי ספק שהממצא הברור היה שכתב טענות ממוצע דהיום הינו ארוך בהרבה מזה שהיה מוגש לפני שנים. תלונה חוזרת ונשנית של שופטים, ומדובר בתלונה מוצדקת, היא כי לעתים מוגשים כתבי טענות ושאר מסמכים באורך בלתי סביר. יש אף הטוענים במידה מסוימת של בדיחות, המהולה ברצינות, שיש למדוד את המסמכים על פי משקלם ולא במספר העמודים. אין בכוונתי לומר שהדבר קורה בכל הליך, אך אין ספק שהתופעה קיימת ומתגברת ומכבידה היא על תפקודם של בתי המשפט. אין להלין על כך באופן כללי אלא באותם מקרים, והם אינם מעטים, בהם אין מתאם בין המשקל הסגולי של העניין לבין היקפם של המסמכים המוגשים. היינו, כאשר אורכם של המסמכים (שלא לומר משקלם) חורג מכל פרופורציה".

[רע"א 615/11 סופרמדיק (מדיקלייט) נ' ANTON HUBNER GMBH & CO (פורסם בנבו, 27.3.2011)]

מקור הכתיבה הארכנית אינו ברור. בפסיקה הועלו השערות לעניין זה. השופט (בתוארו אז) א' גרוניס קבע כי ייתכן שמדובר באמצעים הטכנולוגיים, המאפשרים לבצע בקלות "גזירה" ו"הדבקה" של טקסט בכתב הטענות (ראו עניין סופר מדיק לעיל), ואילו סגן הנשיא י' פלפל שיער כי ייתכן שמדובר בחשש מהיעדר האפשרות להעלות בשלב מאוחר יותר טענות שלא פורשו בכתב הערעור. כן מוכרת התנצלותו של כב' השופט (בתוארו אז) א' ברק:

"צר לי על אורכו היתר של פסק הדין, אך לא עמד לרשותי זמן מספיק כדי לכתוב פסק דין קצר יותר".

[בג"ץ 428/86 ברזילי נ' ממשלת ישראל, פ"ד(מ)3, 505, 586 (1986)]

מהתנצלות זו עולה שכתביה קצרה וקולעת דורשת השקעת זמן רב יותר ומחשבה רבה יותר מכתביה ארוכה ולא יעילה.

תהיה הסיבה לאורך כתבי בית הדין אשר תהיה, במספר מקרים חייב בית המשפט העליון צד שהגיש כתבי טענות באורך בלתי סביר, לשלם הוצאות לטובת אוצר המדינה [רע"א 8307/10 רוזנטל נ' סולל בונה בע"מ (פורסם בנבו, 26.4.2011) וכן בעניין סופר מדיק הנזכר לעיל]. אולי חיוב מעין זה ישמש תמריץ לעורכי הדין להימנע מלהאריך יתר על המידה בכתבי הטענות.

שהרשיעו[...]. לפסול אותו מלקבל או מלהחזיק רישיון נהיגה[...].
ניסוח חד משמעי יכול להיות מושג גם באמצעות סיעוף, למשל:
הורשע אדם באחד מן המקרים האלה:

1. עברת תעבורה

2. עברה אחרת הכרוכה בעברת רכב

רשאי בית המשפט שהרשיעו[...]. לפסול אותו מלקבל או מלהחזיק רישיון נהיגה[...].
המסקנה מכאן היא שיש להיזהר בצירוף לוואי (או משפט לוואי) הבא לאחר מספר
רכיבים המקושרים ביניהם באמצעות מילת קישור כמו "או", כי מבנה כזה מועד לדו-
משמעות.

6. השימוש בקשר ו/או - עו"ד יוסף שטח

במאמרו המפורסם על "סכלות ו/או איוולת" שלל המשנה לנשיא בית המשפט העליון
השופט חיים כהן ז"ל את השימוש במילה ו/או. במאמר תגובה הסכים הבלשן פרופ' משה
אזר "להגביל את השימוש בו רק למקומות שבהם הוא כמעט הכרחי בל יגונה". בחקיקה
הישראלית אין משתמשים במילה ו/או. בסעיף 7 בחוק הפרשנות תשמ"א-1981 נקבע
שהמילה "או" באה להבדיל ממה שלפניה (וו באה לחבר). כב' השופט אילן ש' שילה עמד
בפסק דין חב' הירקון נ' מדינת ישראל (מחוזי מרכז, ע"ד 10-2937402) על "השימוש
שעשתה המערערת בצירוף הפסול ו/או".

הנה עיקרי עמדת האקדמיה ללשון העברית המובאת באתר האקדמיה: לוכסן אינו
סימן פיסוק; רצוי להימנע משימוש בקשר ו/או; ו"במקום שאין די באחת משתי המלים
ו או "או" אפשר לנקוט ניסוח מפורש, כגון "מתכון לפשטידת כרובית או ברוקולי או
שניהם".

הפיכת סביל לפעיל: במקום "הוסדרו" - הסדירו; "לא הושבה" - צורת סביל זו הושארה
על כנה כי טקטית עדיף לנקוט כאן לשון סביל. מי שמייצגת את בני הזוג אינה מעוניינת
להדגיש את העובדה שהם עצמם לא החזירו הלוואות, ולכן גם נמחק ההמשך "לא
הושבה ע"י בני הזוג". אולם במשפט שמבצע הפעולה נזכר בו כדאי בדרך כלל עדיף
להמיר צורת סביל, שמעלימה את מבצע הפעולה, בפועל פעיל כי הוא מחיה את הכתיבה
ומחבר את הפעולה למבצעה.

תיקון ביטויים שגויים ושפת דיבור: באם (צריך לכתוב: אם); נשוא התביעה (הוועדה
למונחי משפט של האקדמיה ללשון העברית קבעה שיש לכתוב "מושא התביעה" או
"נושא התביעה"); המילה לפיה הבאה בראש משפט זיקה (הנכון: שלפיה); "אין בין... לבין...
ולא כלום" (הנכון: אין קשר בין... ובין...).

5. על התדיינות מיותרת בעקבות ניסוח דו-משמעי של חוק עו"ד רן לוסטיגמן

בסעיפי חוק רבים מוזכרים מספר שמות עצם, ואחריהם בא תיאור שלהם (הקריו בשפת
הדקדוק "לוואי"). לעתים לא ברור לאיזה משמות העצם מתייחס הלוואי. למשל הצירוף
"מוסדות או תאגידים לצורכי ציבור" הוא דו-משמעי שכן הוא עשוי להתפרש באחד
משני האופנים: "מוסדות לצורכי ציבור או תאגידים לצורכי ציבור" או "תאגידים לצורכי
ציבור או מוסדות".

להלן דוגמה לבעייתיות שהתעוררה **בסעיף 35 לפקודת התעבורה [נוסח חדש]:**

"הורשע אדם בעבירת תעבורה או בעבירה לפי חוק אחר **הכרוכה בנהיגת רכב**, רשאי בית
המשפט שהרשיעו[...]. לפסול אותו מלקבל או מלהחזיק רישיון נהיגה[...]"

לא ברור אם משפט הלוואי "הכרוכה בנהיגת רכב" מתייחס רק ל"עבירה לפי חוק אחר"
או שהוא מתייחס הן לעברת תעבורה הן לעברה לפי חוק אחר. מתברר שיש לבעיה
הדקדוקית הזאת משמעות משפטית.

סוגיה זו נדונה בשלוש ערכאות בעקבות טענתו של אדם שרישיונו נשלל שלא כדיון
בעברת תעבורה שאינה כרוכה בנהיגה ברכב. לטענתו התיאור "הכרוכה בנהיגת רכב" חל
גם על עברות תעבורה. מאחר שהעברה שבגינה הואשם (העלמת מידע) לא הייתה כרוכה
בנהיגה ברכב, הוא טען שאין לשלול את רישיונו. בסופו של דבר הגיע בית המשפט
העליון למסקנה שמשפט הלוואי חל רק על "עבירה לפי חוק אחר", וכוונת המחוקק
הייתה לאפשר שלילת רישיון בגין כל עברת תעבורה, גם כזו שאינה כרוכה בנהיגה ברכב
[ע"פ 428/79 מדינת ישראל נ' זאב רק, פ"ד לד(2) 800 (1980)].

הבעיה הייתה נמנעת, והייתה נחסכת התדיינות ארוכה ויקרה אילו החוק היה מנוסח כך
למשל:

הורשע אדם בעברה הכרוכה בנהיגת רכב או בעברת תעבורה, רשאי בית המשפט

7. לכתוב בשנה ראשונה בלי "מאי נפקא מינה?" - עו"ד מיכל אהרוני

האם ניתן ללמוד משפטים מבלי לכתוב כבר בשנה הראשונה "אליבא דידו" ו"יש ליתן טעם..."? מצד אחד (ויש שיאמרו מחד גיסא) לימוד העגה המשפטית והארמית הבסיסית מקנה לסטודנטים גאוות יחידה ותחושה שהם רוכשים את רזי המקצוע. מצד אחר הכתיבה בעגה מקצועית (ז'רגון) המעורבת בטעויות לשון ותחביר בסיסיות אינה מיטיבה בלשון המעטה עם הסטודנטים. המרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן מקיים זו השנה השנייה שני קורסי חובה לכלל הסטודנטים בשנה הראשונה ובשנה השנייה ללימודיהם, ובהם מודגשת כתיבה בשפה משפטית פשוטה ("Plain Legal Language"). כמעט כל שיעור נפתח ב"פינת לשון" המוקדשת בעיקר לעקרונות לשון בסיסיים. בד בבד נלמדים גם עקרונות הכתיבה הפשוטה, בעיקר קיצור משפטים ושימוש מדוד מאוד בעגה משפטית ובמליצות. הסטודנטים לומדים לכתוב משפטים מלאים (שיש בהם נושא ונשוא), להתאים את חלקי המשפט זה לזה במין (זכר ונקבה) במספר (יחיד ורבים) וביידוע, להטיל נקודה בסוף משפט ואף להצמיד אותה למילה שלפניה. בעבודות שכותבים הסטודנטים 25 אחוזים מהציון ניתנים על ענייני לשון ועל הקפדה על כללים להגשה אסתטית.

כבר לאחר המחזור הראשון שבו נלמד הקורס בשנה א, דיווחו המתרגלים בקורסים האחרים על שיפור דרמטי ברמת הכתיבה וברמת ההגשה של העבודות בקורסים השונים שנלמדים בתואר.

8. מהנעשה בארץ

הממונה על אגף שוק ההון, הביטוח והחיסכון במשרד האוצר פרסם לאחרונה טיוטת חוזר הדין במבנה הדו"ח השנתי לחוסך חיסכון הפנסיוני. החוזר קורא לעיצובו של דו"ח בן עמוד אחד בלבד המנוסח בשפה פשוטה ומובנת יותר לחוסך.

9. מהנעשה בעולם

בית משפט בפלורידה קבע כי אין כל הצדקה לחרוג מהמגבלה שנקבעה למספר העמודים בכתבי הטענות.

Zachary Belli v. Eden Enterprise Inc. (U.S. Dist. Ct. App. Middle Dis. Fla. Tampa Div. CASE NO: 8:12-cv-1001-T-23MAP (Aug. 7, 2012) available at <http://tinyurl.com/cp8jv2z>

10. מילים ומשפטים מיותרים

- כל הטענות בכתב הגנה זה נטענות לחלופין ו/או במצטבר, והכול לפי הקשר הדברים והדבקים.
- כל טענה שבה לא הודה הנתבע במפורש בכתב הגנה זה מוכחשת.
- הכתב המצורף כנספח X הוא חלק בלתי נפרד מכתב טענות זה.
- מן הדין ומן הצדק להיעתר לבקשה.

11. ביטויים בארמית

כשמשתמשים בביטויים בארמית, יש להכיר את משמעותם. להלן מספר ביטויים ומשמעותם הנכונה:
דברים בעלמא - דברי סרק
מאי נפקא מיניה - מה יוצא ממנו, כלומר מכך
דא עקא - הצרה היא ש
בהאי לישנא - בזה הלשון
למצער - לכל הפחות (ולא למרבה הצער!)
לית מאן דפליג - אין חולק
אליבא דכולי עלמא - לדעת כל העולם, לדעת הכול

12. ביטויים משובשים

הדבר מעיד כאלף מילים (במקום כאלף עדים)
עזות רוח (במקום עזות מצח, עזות פנים)
אם ורק אם (במקום אם)

